

11 ka timatatia e te Poa te whawhai, a i te 12 o nga ra kua uru rawa ratou ki Nataara, he whenua no te Ingarahi. Kia kore ano ianei e toto te ngakau i te mea ka tae tonu mai kei te marae e takatakahi ana?

Ko tenei whawhai, na te Poa ano i whakakoiko. I pobelie ratou i te ruarua rawa o te Ingarahi tera e aia e ratou ki te moana. No mua noa atu i whakariterite ai te Poa mo tenei whawhai. He whakaaro kua rite noa atu i te Poa raua ko te Arai Piri Teiti, ara, he whakangaro i te mana o Ingarangi i Awhe-rika katoa ki te Tonga. I mea ratou ki te mate i a ratou te Ingarahi i te tuatahi, ka awhina katoa i a ratou nga mano o te Tatimana e noho ana ki Keepa Koroni, he mahara tera e raru i a ratou a Tianara Waiti. E ki ana te kupu a nga pakeke, "*He tangi to te tamarihi, he whakama to te pakeke.*"

Me whakaaro te urunga noutunga o te Arai Piri Teiti ki tenei whawhai, kaore nei hoki he kino i waenganui i a raua ko Ingarangi. Mehemea he tino hiabhi to Ingarangi ki te whawhai kua rite noa atu nga mea katoa mo te riri, tena ko tenei, kua aua noa atu te whawhaitanga katahi ano ka tae mai nga hoia, ko nga pu-repo hoki a te Ingarahi kaore i rite ki a te Poa te papai, te kaha. Na nga heramana me nga pu-repo o runga i nga manuao i totika ai.

Mo te taha ki nga Maori o Taranawaara. Ki Niu Tirenī nei kei te Maori ano te tikanga mo tona tinana, me ona rawa katoa. E whai mana ana te Maori o Niu Tirenī ki te pooti mema, ki te whakatu ranei i a ia kia pootitia hei mema. Tena ki Taranawaara e whakari-tea ana nga Maori ki te kararehe, e puhia noutia ana i etahi wa hei takaro.

E tubia ana ki waho o nga whare-karakia o te Poa "*Kana te kuri me te Maori e uru mai ki tenei whare.*" Kei te panuitia e nga nu-papa te reta a te tuahine o te Pirimia o Keepa Koroni, he karanga naana ki nga iwi Karaitiana kia inoi mo tenei whawhai kia whakakahangia te Ingarahi. Te take, haunga te he o nga ture te mate o ratou na whaka-pakeha, engari mo te tino tukino a te Poa i nga iwi maori; kia ora ai aua iwi.

Ko nga Poa, ara ko nga Tatimana, i Keepa Koroni e rite tonu ana ki nga Ingarahi, kotahi tonu te ture mo te katoa. Ko te Kawana-tanga inaianei he Poa, ahakoa no te Ingarahi te whenua, otira ki Taranawaara rere ke, he ture ke mo nga Poa, he ture ke mo nga Ingarahi. Kei hea te tika? E kore ianei te Ingarahi e manaa, kaore nei hoki tona ngakau e mohio ki tenei tikanga? He kino te whawhai

he wehi, he manaa, he pouri, otira he kino ke atu te noho whakataurekarekatia o te tangata.

TE WHAWHAI KI TARANAWAARA.

TE MATENGA O TIANARA TIUPETE.

He nui whakabarahara te pouri i pa ki te Poa i te matenga o Tianara Tiupete, tumaaki o nga hoia katoa a te Poa. Ehara i te mea na te mate, na te hoari ranei a te hoariri, i tuku taua kaumatua ki raro, engari na nga tui mate e pa mai nei ki te tangata.

I puta ano he kupu whakamahi ma Tianara Waiti ki taua kaumatua. I mea ia i taua whai-korero i Keepa-tane, "*He tino hoia a Tianara Tiupete, he tino tangata toa, he tino tangata e mohio ana ki nga tikanga rangatira o te whawhai.*" I muri tata tonu iho o tenei whai-korero ka tae mai te whakaatu kua mate a Tianara Tiupete.

Ahakoa he hoariri a Tianara Tiupete, otira i runga i te pai o ana tikanga, o ana whakahaere tino nui atu te paanga o te pouri ki te Ingarahi i tona matenga.

I patu waea te Kuini ki a Tianara Rapata kia whakaaturia ki te pouru a Tianara Tiupete tona pouri mo te matenga o tana tane. I tae ano he pahere putiputi, ma nga herehere o te Ingarahi e noho ana ki Piritoria, ki runga i te kawhena o Tianara Tiupete i a ia e uhungatia ana, hei whakaatu i to ratou pouri mo te matenga o taua kaumatua tino toa.

Haere ra, e Koro! i nanahi tata ake e rongu ana mano i to mo; i tenei ra ia kua huini atu koe ki ou tupuna.

Ano te hinganga o te marohirohi!

TE HINGANGA O TE INGARHI.

I pa tetahi raruraru ki te ope a te Ingarahi i raro i a Tianara Poroti-watu (Broadwood) ki Koonopuriti, he wahi e tata tonu ana ki Poroc-mepoteini i tonoa e Tianara Poroti-watu tetahi wehenga o taua ope ki mua me nga pu-repo e ono. I kitea mai taua ope e te Poa, katahi ka whakatakotoria mai a ratou matua. Kore rawa he maharatanga ake o te Ingarahi kei te tatata mai te hoariri ka whakabemo taua ope kei roto o te kupenga kua oti ra te whakatakoto katahi ano ka maranga mai te Poa i mua, i muri, i nga taha. Haere atu ana taua ope i te ringa o te Poa, kaore rawa i paku te pu i aha. He tino mahi kaha te oranga o te wehenga ki muri o taua ope i tino pebia rawatia hoki e te Poa. I puta ano te ingoa o Niu Tirenī i tenei